Hvordan skille oppdrettsfisk fra villfisk

Foto: HH

Foto: Svein Haugen, Sunndal JFF

Veterinærinstituttet
National Veterinary Institute

Håvard Lo
Veterinærinstituttet,
Seksjon for miljø- og smittetiltak

Villaks

- **Naturlig villklekket laks**
  - Tidlig utviklede, store, feilfrie finner
  - Skadet fisk dør som regel

Foto: HH

Foto: HH

Villsmolt på tur ut i havet

Foto: Eva Thorstad, NINA

Foto: Bjørn Ove Johnsen, NINA

Veterinærinstituttet

Voksen vårlaks

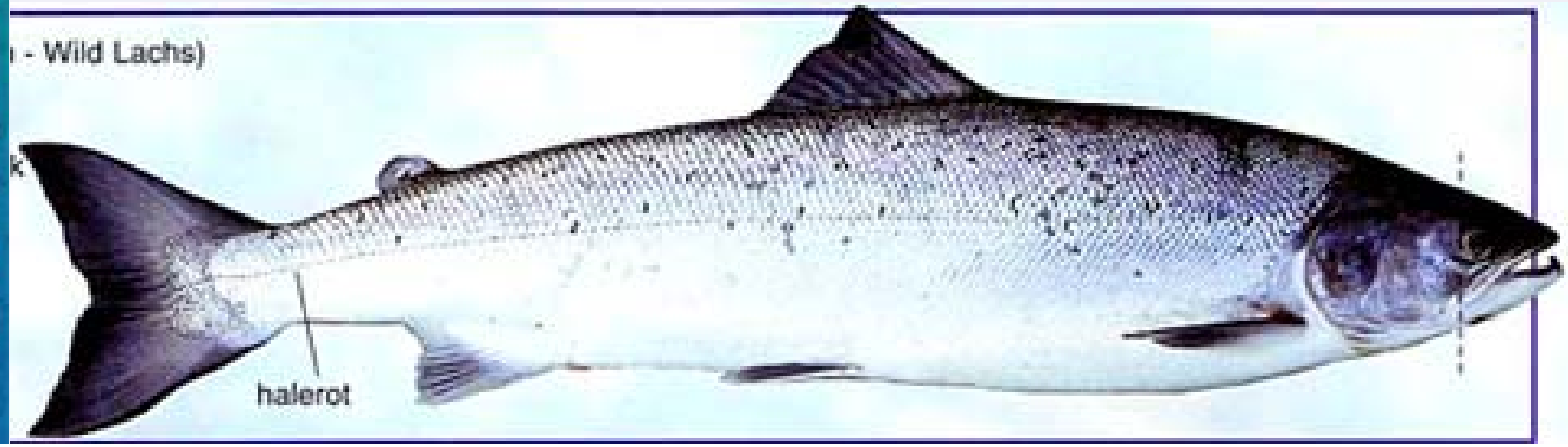

Veterinærinstituttet

Vill gytelaks

Veterinærinstituttet

Oppdrettslaks

- Intensiv drift med rask vekst
- Skadet fisk overlever
- Store tettheter
- Slitasje på gjellelokk
- Slitasje på finner
- Slitasje på hud/skjelltap

Veterinærinstituttet

Skader på oppdrettssmolt

- Generelt mindre finneslitasje nå enn før
- Mindre skader på 0+ smolt enn ettåring

Veterinærinstituttet

Oppdrettslaks

Mer preget hvis rømt som voksenfisk, men lite hvis de rømmer tidlig som smolt

Veterinærinstituttet

Kan bli store forskjeller

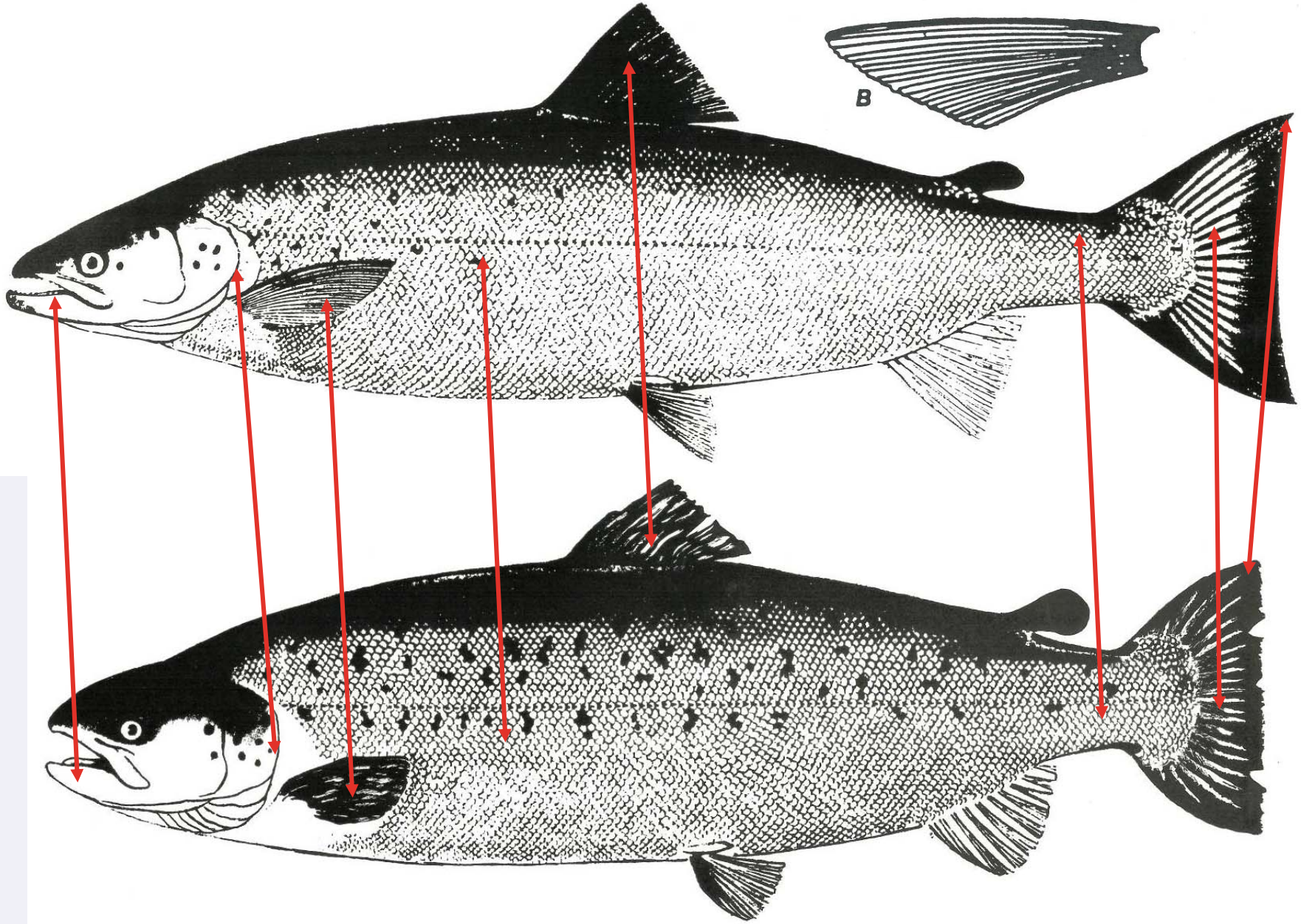

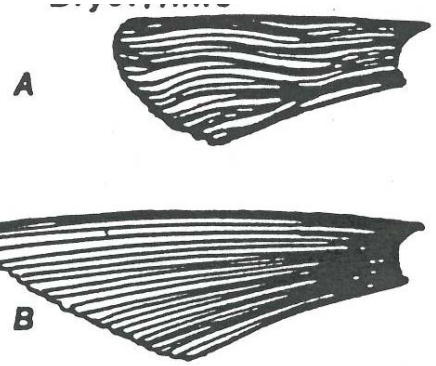

Veterinærinstituttet

Fra utdelt plansje

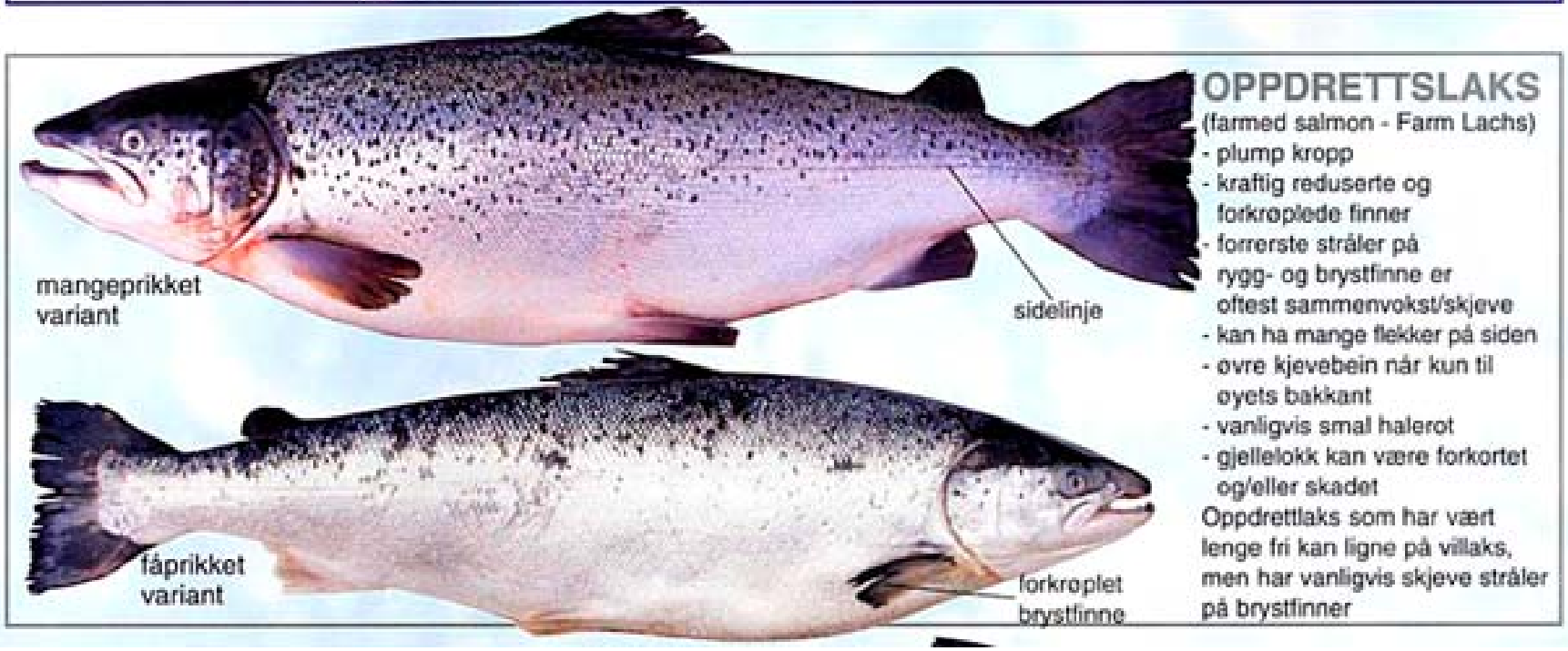

Veterinærinstituttet

Ryggfinne

VILLAKS

- Rette kanter
- Rette finnestråler
- Aldri sammenvoksninger
- Markert skille mellom stråler

OPPDRETTSLAKS

- Ofte redusert og forkrøplet
- Fremste finnestråler er ofte sammenvokste og skjeve
- Knuter og knekker i finnestråler
- Overdreven bøy i finnestråler

Kjenn med fingrene!

Veterinærinstituttet

Brystfinner

VILLAKS

- Intakte og store
- Rette kanter
- Rette finnestråler uten sammenvoksninger
- Markert skille mellom stråler
- Begge brystfinner like

OPPDRETTSLAKS

- Ofte reduserte/forkrøplede
- Fremste stråler er ofte sammenvokste og skjeve
- Knuter og knekker i finnestråler
- Overdreven bøy i finnestråler
- Brystfinnene ofte ikke like

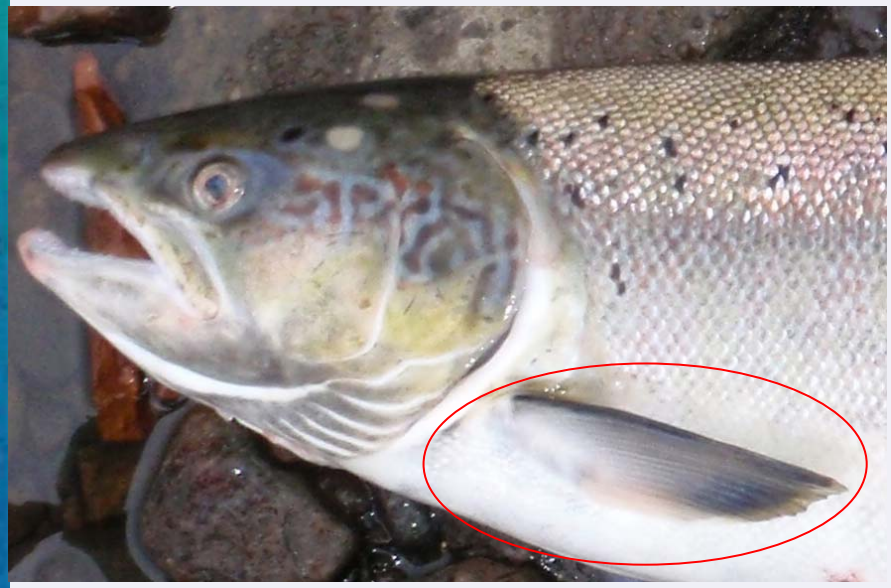

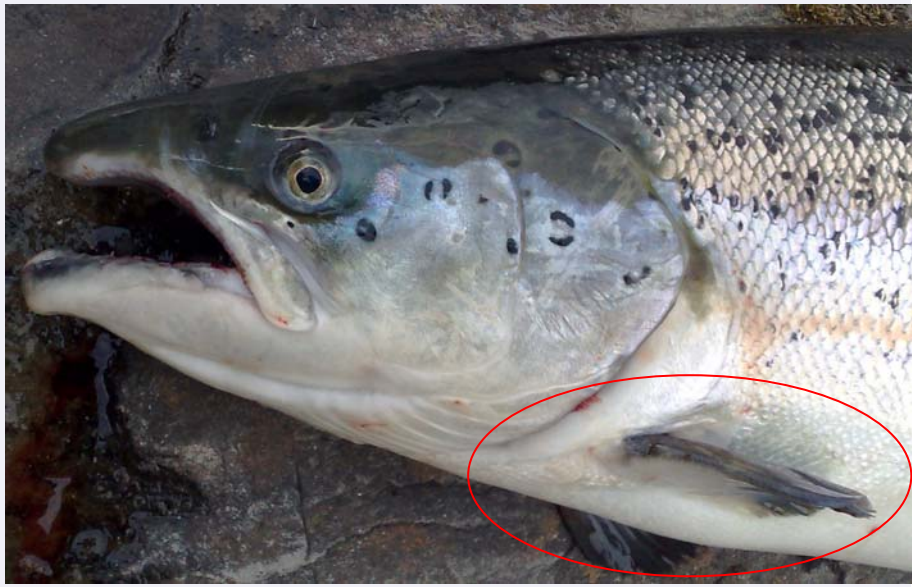

Veterinærinstituttet

Halefinne

VILLAKS

- Rette eller jevnt, svakt buede halefinnstråler.
- V-formet avslutning på halefinne med markerte spisse finnefliker.

OPPDRETTSLAKS

- Ofte generelt mindre og med rettere avslutning på halefinne.
- Tykkere halefinnekanter
- Tykk og bred halefinnerot
- Mer ”kjøtt” i halefinnerot

Veterinærinstituttet

Gjellelokk

VILLAKS

- Heldekkende, med tynn og regelmessig kant/flik på gjellelokk
- Gjeller aldri synlige men god overlapp på lokk mot kropp

(litt dårlig bilde pga vinkel)

OPPDRETTSLAKS

- Ofte forkortet/skadet.
- Hakkete kant uten regelmessig tynn flik.
- Gjeller kan være synlige
- Kan være helt fine

Veterinærinstituttet

Kroppsfasong / hode

VILLAKS

- Torpedoformet kropp
- Langstrakt
- Spiss snute
- Tynn halefinnerot

OPPDRETTSLAKS

- Tykkere og plumpere
- Bakre del av fisken virker kort
- Kortere halefinnerot
- Generelt buttere hode
- Kan ha deformasjoner i snute/kjeve

Veterinærinstituttet

Prikker (svarte prikker)
Pigmentering/ hud (fargede prikker)

VILLFISK

- Få svarte prikker under sidelinjen og på gjellelokk
- God/sterk pigmentering (generelt i hud og fargede prikker) ved gytedrakt
- Skjellene sitter godt fast spesielt på hannfisk

OPPDRETTSLAKS

- Kan ha mange svarte prikker under sidelinjen og på gjellelokk
- Dårligere / blekere pigmentering i hud og færre og svakere farge i prikker ved gytedrakt
- Skjellene sitter mye løsere

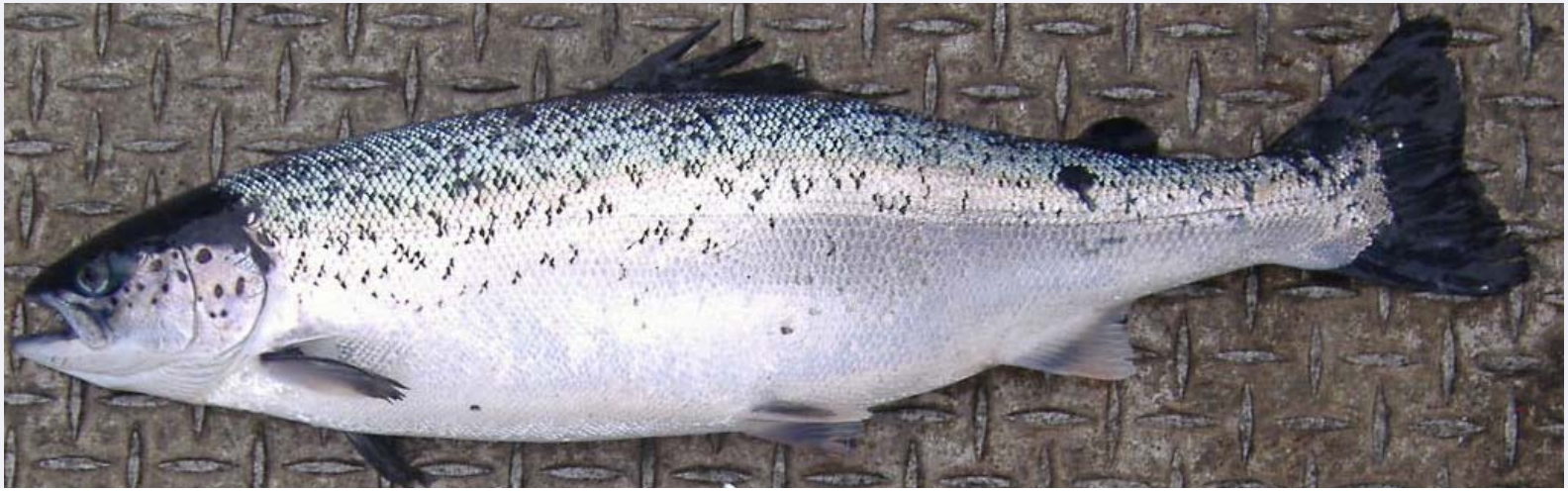

Veterinærinstituttet

Kilder til feiltolkinger

- **Repeterende gytere**
- **Garnskader**
- **Rovdyrskader**

- Ferske skader/sår
- Slitasjeskader, ikke reparert
- Ikke sammenvoksninger og beinknuter på finnestrålene

- **Tidlige luseskader**

- Kan gi oppdrettslike skader på finner

- **Kultiveringsfisk (utsatt smolt)**

- Kan gi oppdrettslike skader, ofte mer markant enn oppdrett i dag
- Ofte merket, fettfinneklippet
- Sjelden i vassdrag uten egne smoltutsettinger

Veterinærinstituttet

Kultivert laks

- Yngel/settefisk er ofte lite skadet
- Utsatt som smolt, kan ha skader på finner og gjellelokk, ofte mer enn oppdrettssmolt
- Som regel merket, oftest fettfinneklippet
- Kan være vesentlig større enn villsmolt

Sammenlikning av størrelse og finner på kultivert og vill smolt

Foto: Eva Thorstad, NINA

Veterinærinstituttet

Repeterende gyter

- Store flotte finner, men ikke alltid kløft i halen
- Forandringer i kroppsform og hode, stor fettfinne
- Kan ha skader, men sjelden sammenvokste finnestråler
- Forsterket pigmentering, flere svarte prikker
- Repeterende gytere har ofte gjellelus
  - Hannlaks 1310 mm, repeterende gyter

Veterinærinstituttet

Andre arter

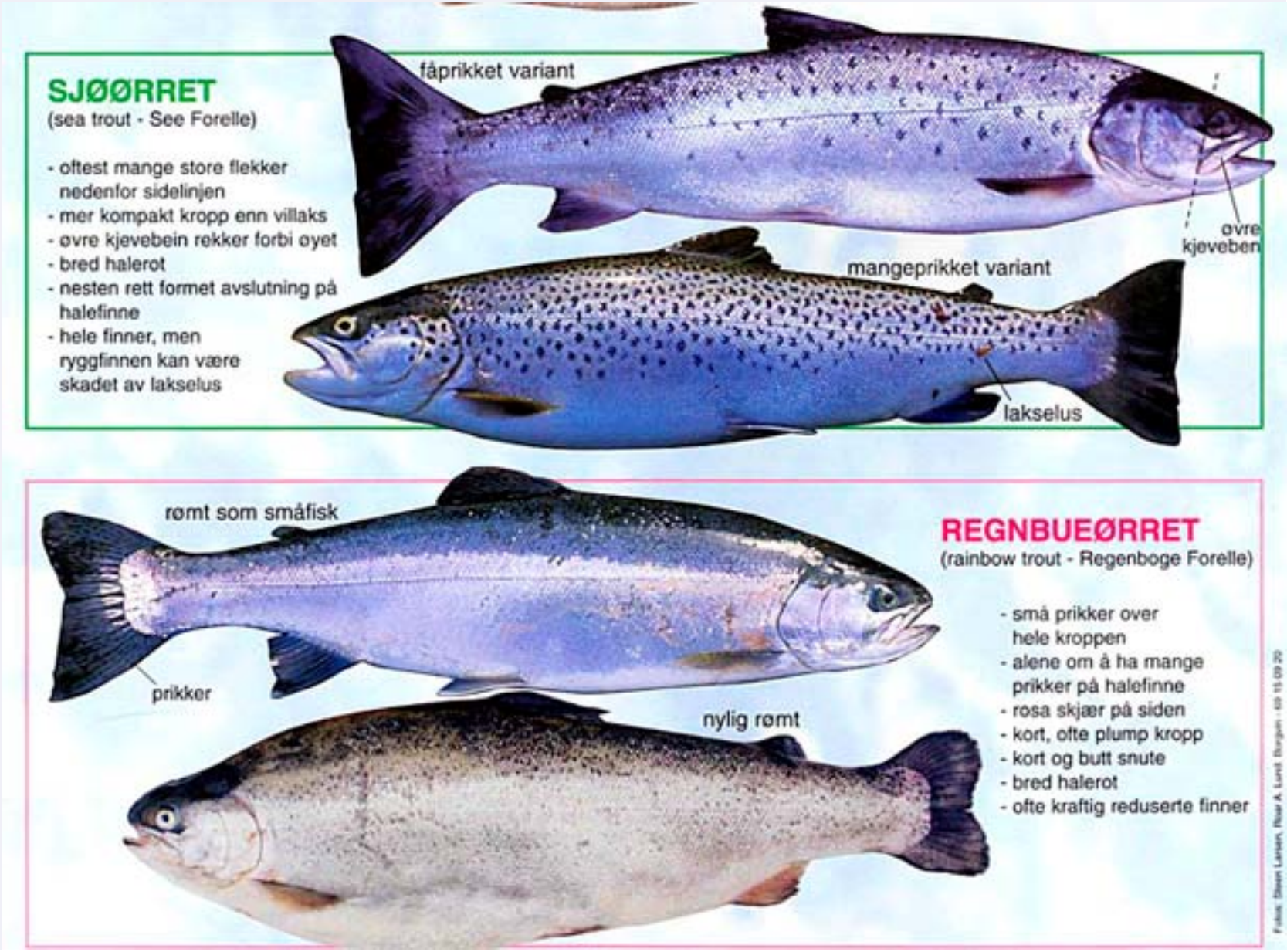

Veterinærinstituttet

Innmelding av oppdrettsfisk til 03475

Slik gjør du:

Du har fått en 5 kilos oppdrettsfisk, uten lus

- Meldingen blir: **5,0 op** Sendes til 0**3475**
- Send èn SMS eller MMS per fisk.
- Bilde er bra som tilleggsdokumentasjon!
  - la = vill-laks
  - op = oppdrettslaks
  - sø = sjø-ørret
  - sr = sjø-røye
  - rb = regnbueørret
  - * = ikke telt lus

www.fiskealarmen.no

Veterinærinstituttet

Ta skjellprøve i tillegg

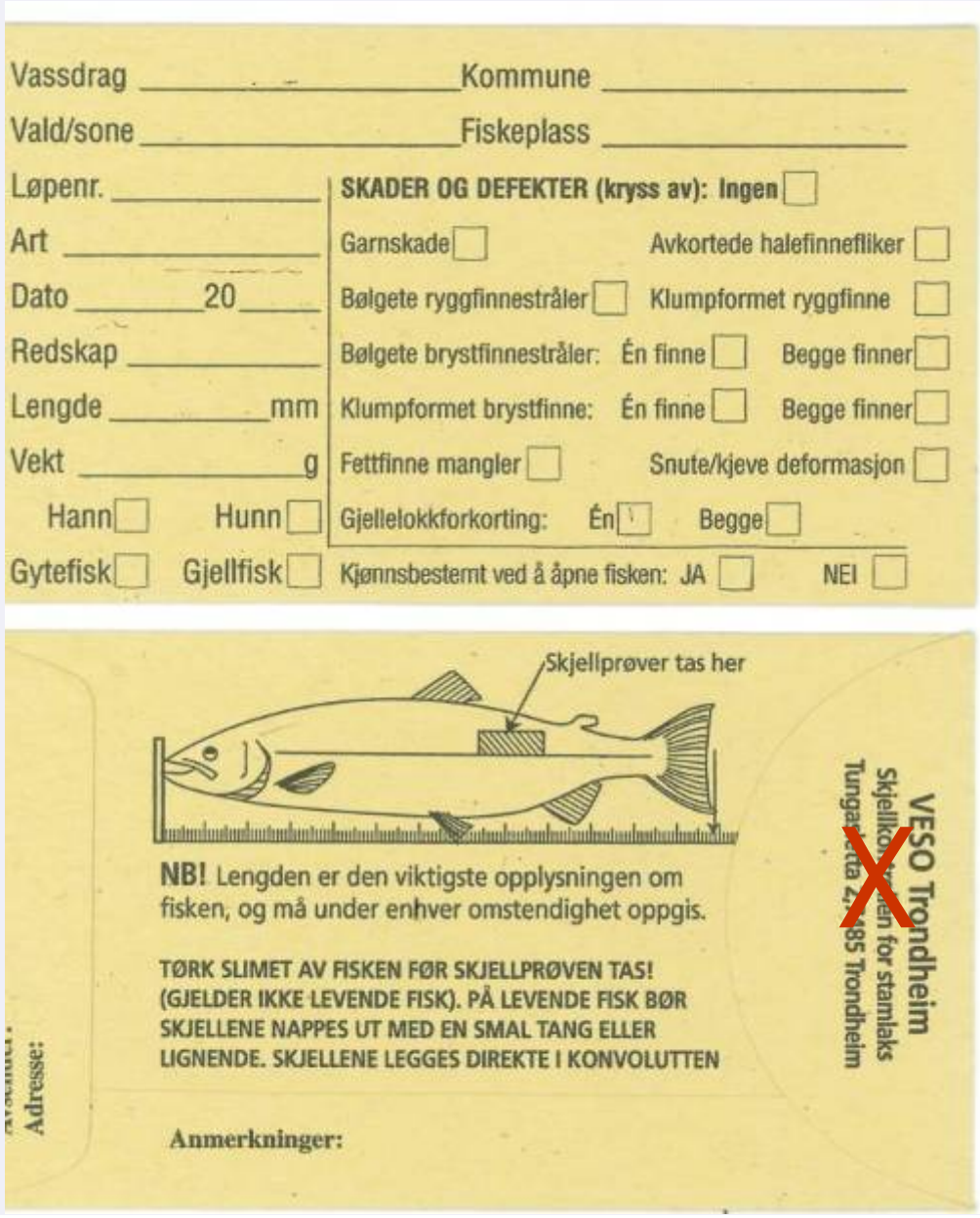

Vassdrag _____ Kommune _____
Vald/sone _____ Fiskeplass _____
Løpenr. _____
Art _____
Dato _____ 20 _____
Redskap _____
Lengde _____ mm
Vekt _____ g
Hann ☐ Hunn ☐
Gytefisk ☐ Gjellfisk ☐

SKADER OG DEFEKTER (kryss av): Ingen ☐
Garnskade ☐ Avkortede halefinnefliker ☐
Bølgete ryggfinnestråler ☐ Klumpformet ryggfinne ☐
Bølgete brystfinnestråler: Én finne ☐ Begge finner ☐
Klumpformet brystfinne: Én finne ☐ Begge finner ☐
Fettfinne mangler ☐ Snute/kjeve deformasjon ☐
Gjellelokkforkorting: Én ☐ Begge ☐
Kjønnsbestemt ved å åpne fisken: JA ☐ NEI ☐

Skjellprøver tas her

NB! Lengden er den viktigste opplysningen om fisken, og må under enhver omstendighet oppgis.

TØRK SLIMET AV FISKEN FØR SKJELLPRØVEN TAS! (GJELDER IKKE LEVENDE FISK). PÅ LEVENDE FISK BØR SKJELLENE NAPPES UT MED EN SMAL TANG ELLER LIGNENDE. SKJELLENE LEGGES DIREKTE I KONVOLUTTEN

Anmerkninger:

Adresse:

VESO Trondheim
Skjellkonvolutten for stamlaks
Tungasletta 2, 7485 Trondheim

- Tilleggsdokumentasjon
- Gir oss mulighet for kvalitetssikring av data
- Merk konvolutt med fiskealarmen, avsender og dato
- Leveres lokalt hvis innsamling til andre formål, ellers sendes skjellprøvene til:

  Veterinærinstituttet

  Seksjon for miljø- og smittetiltak

  Postboks 5695 Sluppen,

  7435 Trondheim

Veterinærinstituttet

Vaksineskader i bukhule

- Hvis fisken blir åpnet på stedet
- Forsiktig åpning, løft forsiktig på innvoller
- Se etter fine bindevevstråder mellom bukvegg og organer, særlig i bakre halvdel av buken
- Viktig i vassdrag med utsetting av kultivert smolt

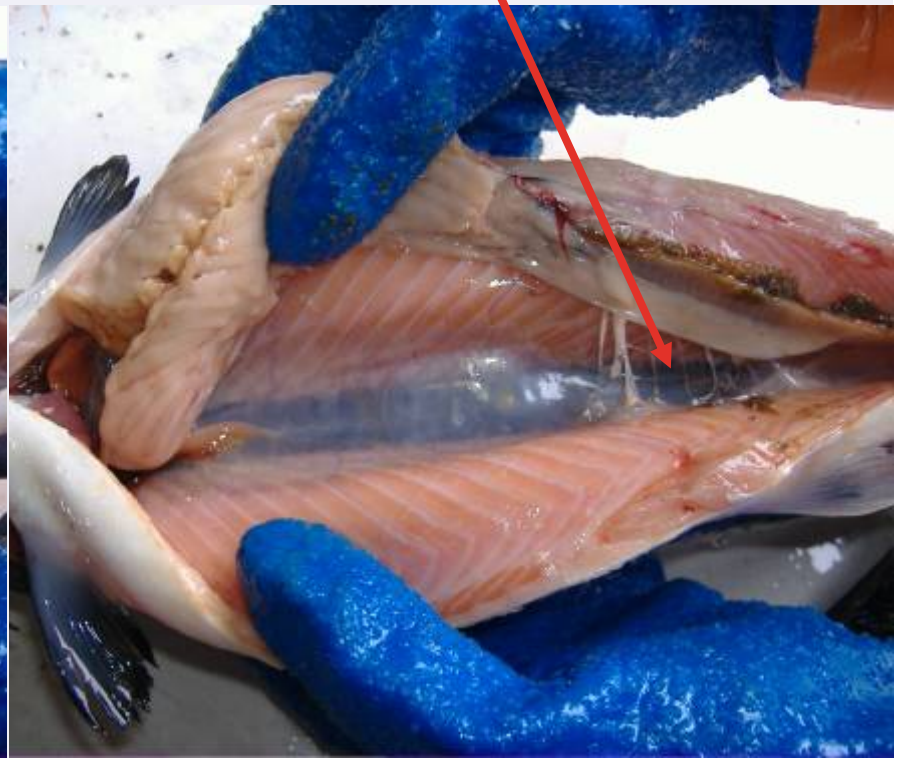

Veterinærinstituttet

Sammenvoksninger og/eller melaninflekker

- Melanin som avbildet er ekstremtilfeller, sjeldent i dag
- Innvoller sammenvokst, eller festet til bukvegg
- Melaninflekker (svarte flekker) på bukvegg og/eller innvoller
- Melaninflekker er relativt sikkert tegn på oppdrett

Veterinærinstituttet

Lykke til!

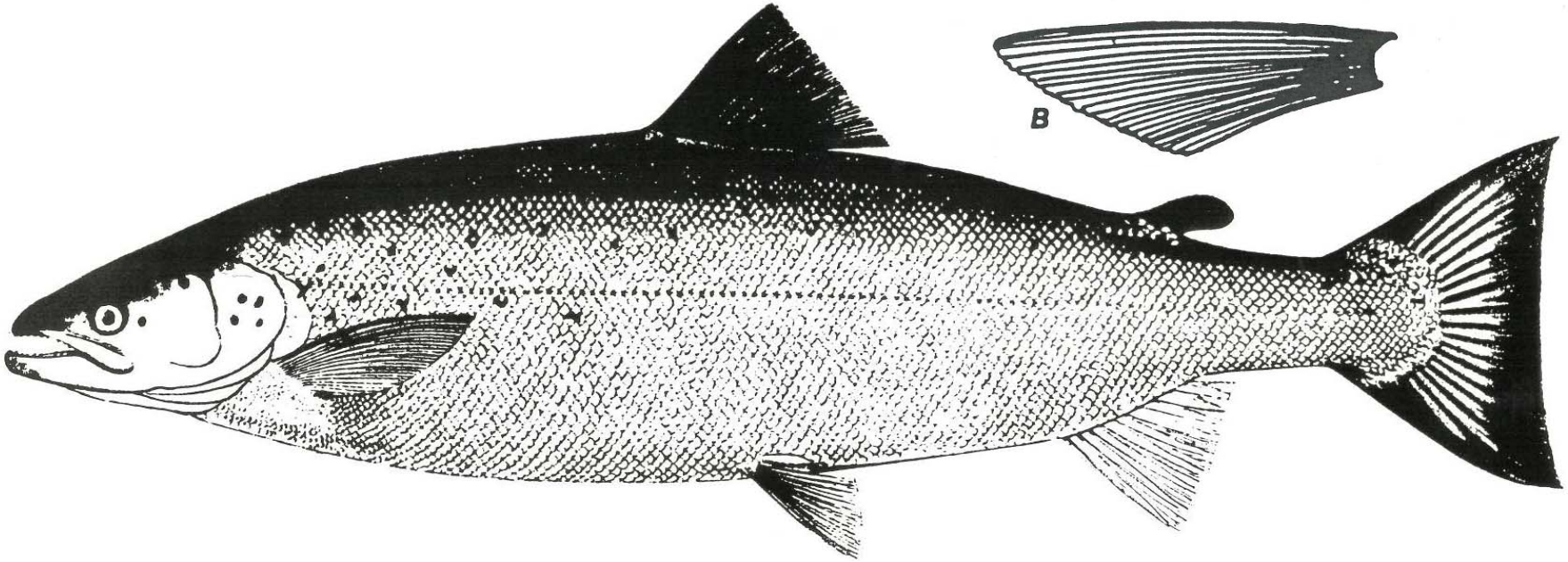

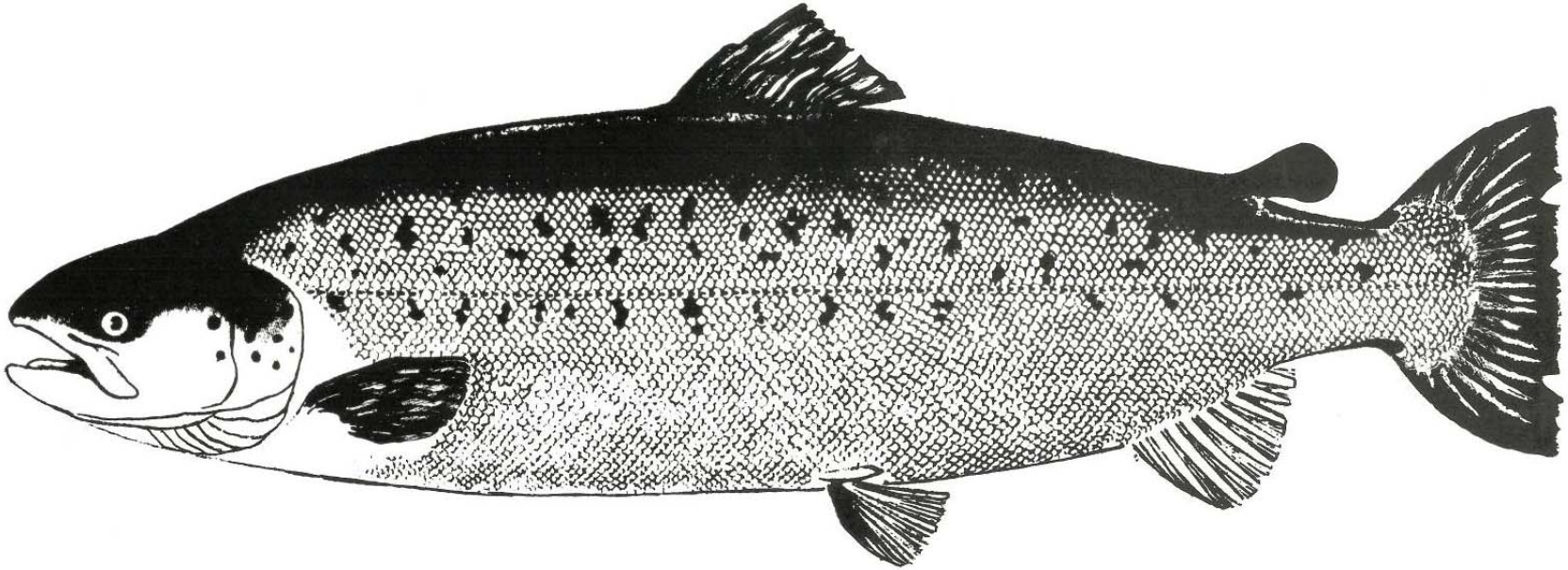

Veterinærinstituttet

Rapporter det dere finner. Reelle tall og god dokumentasjon i form av bilder og skjellprøver er viktig for tilliten til resultatene!

Lykke til!

Veterinærinstituttet